

נאמר של נייר

שוד מכונת הכתיבה נוסח אהרון אמיר * גיבורי

סמואל בקט המתנתקים מן המין האנושי * שמואל צ'אצ'קס

עגנון מנגן באקורדיון * ההתיוונות של פרס נובל

תולעי תרבות

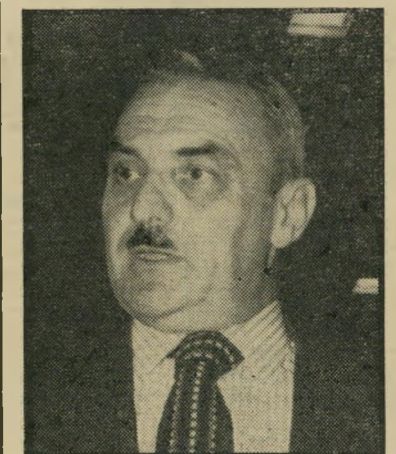
ליפץ

כל ימי חייו שאף להיות הצבר בהתגל-מותו. הוא נולד בשם אהרון ליפץ, ואת מקומו בתרבות הצברית שאף להנציה. תחת השם אהרון אמיר - מבקרים רבים נהגים לכנותו כנשנו פנשו של יונתן רטוש.

כאשר הנוער העברי, התארגן ונלחם בשנות ה-40' למען שיחוררה של ארץ-ישראל מעול השלטון הבריטי, העדיף אמיר, יחד עם אדונו רובו רטוש, לעסוק בהקמת הוועד לגיבוש הנוער העברי, כתהיף ליף להתגייסות למאבק, במיסגרת הלח"ה האצ"ל, או הפלמ"ח והתגנה. את אנשי כת זו, תיאר בשעתו, הסופר עמוס קינן, במילים: "רטוש הפגיש אותנו עם שרירי הכת-הכנענית שלו. הפגישה לא היתה מרוומת מעוררת. אני זוכר שגם אשמך וגם אני לא התרשמנו מאנשי הכת-הכנענית. הם אומנם דיברו כולם בחיית ועיין. אבל כולם היו מצוהצים מאד. ומעונבים מאד..."

במילים אחרות רטוש ואמיר היו אני שים שהיתה להם אידיולוגיה, וחיפשו את הבריגדות שיאיישו את האידיולוגיה של-הם. בין האידיולוגיה והמנונים שיאיישו אותה, יש צורך באמצעי תיקשורת. כסיסי ריו פרחה, מספר אהרון אמיר, בפרק דנן קיצור שמו המאד לא-כנעני של אחד מאבות התנועה הכנענית - יצחק דנן ציגור, על האופן שבו פעלו להשיג אמצעי תיקשורת.

באותו פרקדומן שבו אני מדבר היינו מבקשים דרכים להפיץ את הרעיון העברי ולעשות לו נפשות. פועלים היינו כתנאי מחתרת למעשה, נהרסם להסתיר פנים

אהרון אמיר
שלמות הארץ ושלמות הלשון

הן משלושן השילטון המנדטורי והן משלושן שת הארגונים המזוינים העבריים, שבריו היו עשויים לראית בנו חתמים ומתחרים ככוח. אחד הדברים שהעסיקונו, מטבע הדברים היה גיוס אמצעים לפעולה, וכי ראשי-וראשינה למימון הוצאתה של חר ברת-תעמולה שאוראל שלה (הוא יתתן רטוש) אמור היה או להתחיל בכתיבתה. צריך היה לאפשר לו להיפנות מעבודתו לשם כתיבה זו, ואחר-כך לממן את פירו (בסידור-ידי!) יאת הדפסתה בכית"פס קטן כלשהי שהיה מוכן להסתכן

כפירסום מחתרת. אנשי החבורה עצמה קצרי-יד היו ומעוטי-יכולת והכרת היה לחשוב על דרכי מימון "בלתי-שיגרתיות". היקף הסכומים הנדרשים לא הצדיק מח"שכה על שוד מזויין, דרך שהיתה מנועה מאתנו גם מעוד כמה טעמים שאין טעם להיכנס כאן לביורוסם. נרמזה היה שעלינו לפתח בעיקר אי-אלו ויוזמות מסחריות פרי-טיות שתבאנה הכנסות לאותו צורך מת-דר, בלא לסכך את החבורה באשר היא. כך, למשל, היה בנו אחד שהשכיל לצקת יציקות מפסלה המפורסם של נפרתית, מלכת מצריים הקדומה, ולמכור אותן במחירי לירה אחת היציקה לבעל אינו חנות לרכי-אמנות, אלא שהביקוש לי-הפיק-חמרה זה נתמכה, ככל הנראה, לאחר שהעשיר את קופתנו בשכט או שמונה לירות, אם אינו טועה. לאחר זמן גם נמצא בנו אחד שהשכיל ל"סלק" בהיעלם אחד מכונת-כתיבה ממשרד-העתקות כלי-שהו ולהביא לקופתנו את מחיר מכירתה: לא פחות מעשרים לירות..."

קטע אפולוגי ויומרי זה, שבו כותב אמיר בדברים כמו "נזחרים להסתיר פנים הן משלושן השילטון המנדטורי והן משלושן הארגונים המזוינים..." או אותו "בית" דפוס קטן כלשהו שהיה מוכן להסתכן בפירסום מחתרת..." והטיעון כי "היקף הסכומים הנדרשים לא הצדיק מחשבה על שוד מזויין..." ומה עוד שזו "דרך שהיתה מנועה מאתנו גם מעוד כמה טעמים שאין טעם להיכנס כאן לביורוסם..." טעמים שמן הראוי לחפשם בפחד הפשוט של אמיר וחבריו. להיות אנשי מחתרת של ממש, פחד שהגדיר ברוך נאדל באונו כותב שורות אלה, במילים: "הוא נמלט מירי-שלים כמחלה מילחמת השיחור - אבל כתב עליה רומן מילחמתי 'אמיר'..."

השיא בקטע זה, מסיפרו של אמיר, הוא רעיון המטרה המקדשת את האמצעים בנוסח "לאחר זמן גם נמצא בנו אחד שהשכיל, ל"סלק" בהיעלם אחד מכונת-כתיבה ממשרד-העתקות כלשהו ולהביא לקופתנו את מחיר מכירתה..." באמת, מדובר כאן במהפכנים לשמם, הגונבים מכונת-כתיבה, ממי שמתפרנס עליה, והכל על-מנת להפיץ את הרעיון העברי" ולעשות לו נפשו..."

כותב שורות אלה, לא היה מביא סיפור זה, אלמלא מיתקפת הפירסום שעורך את רון אמיר לעצמו בעת האחרונה, בשתי מיסגרות - שחד הן. המאבק למען סיפוח דרום-הלבנון למדינת ישראל, והקמת ארץ-גון לשוני קיימני, תחת הכותרת "ק"ע (קרן הלשון העברית) ביחד עם התעשיין בלשן משה אטר שהוא בעל מניות ב-עליית ובני מישפתו הם, "בעלי הרוב המכ"ריע בקל"ע..." בבחינה שערך כותב שריות אלה, בין בלשנים, ובין חברי האקדמי-ה ללשון העברית, מסתבר, כי אירגון ק"ע, שחבריו זכו ונתקבלו בידי גשיא-המדינה בביתו, למרות שאין הלשון העברית זקוקה להגנת אמיר ורעיו, אירגון זה, הוא עוד שלוחה חסרת רסן של הימין-הישראלי, משהו מעין, אין שלמות-הארץ בלא שלמות-הלשון, ולא מפליא למצוא בין חברי הנהלת ק"ע את הפיזיומאנית נעמי שמר, את עוזי אורנו, משה אטר, וכמובן את מגינס ונושא צלבם של נוצריי דרום-הלבנון, אהרון אמיר. מי ששדד מכונת-כתיבה ממשרד-העת-

קות כלשהו... לשם הפצת הרעיון העברי" - עלול למכור את הלשון העברית בעבור רעיונותיו המדיניים, שעבר עליהם הקלה.

תרגום

אפוס בקטי

"רק שתי שאלות קטנות, אמר קאמי. יהי אתרי-כך תמשיך את האפוס שלך. תקשיב, אמר מרסיה. אני לא מכיר יותר שום תשובות, מוטב שאומר לך את זה מיד. הכרתי אחרות, בזמנו, ומן המוב"חרות, הן היו החברה היחידה שלי. נהגתי

סמואל בקט
האשכים תופסים אוויר

אפילו להמציא מישפטי שאלה שיתאימו להן. אבל מזמן קראתי דרור לכל החבורה הזאת..." כותב סמואל בקט, באחד מרצפי הדיאלוגים בסיפורו מרסיה וקאמיה שראה אור באחרונה בעברית. מרסיה וקאמיה ניכתב בשנת 1946, אך נאלץ להמתין 24 שנים עד שפורסם. הספר הוא בן-כלאיים של רומאן ומחזה, וחומר רב מתוכו מצא את דרכו למחזה מחכים לגודו... שנכתב שנתים מאוחר יותר. מרסיה וקאמיה הוא רומן פרידה בעל גוון אוטוביוגרפי של מחברו, בקט, ממכורתו, אירלנד. כבר בפסקת הפתיחה, כותב בקט "המכט של מרסיה וקאמיה, אני יכול בהחלט לספר עליו, אם ארצה, הרי הייתי איתם כל הזמן..."

ספר צנום זה, מקיף בתוכו את כל יסודות סיפורת האבסורד: "הכלבים לא מפריעים לך? אמר מרסיה. למה הוא לא נשלה החוצה? אמר קאמיה. הוא לא יכול, אמר מרסיה. כנראה בשביל להכטיח את ההורעה..."

* סמואל בקט - מרסיה וקאמיה; עברית מולי מלצר; אדם - מוציא-יט לאור; 134 עמודים, (כריכה רכה). ** מחזה זה תורגם לראשונה לעברית, לתיאטרון זירה, בשנות ה-50', תחת הכר"ת, "מחכים למראל". תירגוס אחד לעב"רית נעשה בידי סופר ארץ-ישראלי השלי-מה, משה שמיר מחכים לגודו.

מרסיה וקאמיה עורכים אודיסיאה ב"שולי עיר אפורה, בשולי כרך, בשולי התברה: "כל אחד בשביל עצמו, אמר מרסיה, ואלוהים בשביל כולם." הם מחפשים שים אחר מיסבאות, מדברים, מבארים וממתחים את שעובר עליהם. מארסיה, בדומה למרבית הגיבורים של בקט, שואף כאפוס הבקטי הזה "לנתק אגן עצמו מן המין האנושי". למרות שהם, מוכרחים לאכול, אמר קאמיה. אם לא, הכפן מצטי מקת ונעשית שטחיה, כמו פסכודוציסמה". הספר הוא צינסקה בקטיאנית, בעלת או-תה חוכמה, מיוחדת לבקט, בנוסח: "שא-סור אף פעם להתייאש, אמר קאמיה. צריך לבטוח בחיים". או לעומת זאת, וידויים כמו: "על כל חריגה בהתנהגותי היה אבי מכה אותי, עם חגורת ההשחזה שלו, עד זוב דם. אך מעולם לא שכח להודיע על כך לאמא, כדי שתחברש אותו עם תמיסת יוד..."

שני הנוודים, הוריהם הכמעט-חוקיים של ולדימיר ואסטרונן בגודו עמוסים שינאה עצמית, שינאת מוצאם. והדבר מובא בשור רות, בנוסח: "אמיר? אמר מרסיה. היא מתה בזמן שביצעה אותי, הפרשעת. לא היה לה אומץ להסתכל לי בעיניים. מה יש לך, אתה? אמר אל קאמיה. אתה לא יכול לעזוב פעם את המרשפחה שלי בשקט?" במסע המחמיד שלהם, מגיעים מרסיה וקאמיה לנפקניות שלהם, שדעתן על הגברים נחרצת: "אה, הגברים, הנכ"רים אמרה תרו, אין להם שום אדיאל..." מבחינת מיבנה העלילה, מדובר, למרות המיסגרת האבסורדית למחצה, בסדר סטא-

שער, "מרסיה וקאמיה"
אסור להתייאש

טי, שאותו מדגיש בקט בפרקי תקצירים, שבהם הוא מתמצת את העלילה בכותרות קצרות. בקט כמו נסחף בליצנות של גיבור ריו, ומובע עצמו משחרור מלא לנוסח האבסורדי, שלו הורגל כמשיך השנים. מרסיה וקאמיה מנתחים דברים ברומם של עולם, כמו: "המיכנסיים-לגברים שקעו כיוון השיגרה, במיוחד החנות, שאותה יש להעביר אל בין הרגליים, ולהתקין בצורת צינור-כר מוטלטל שדרכו, ללא קשר ל-שאלות השתנה ואמללות, יוכלו האשכים לצאת ולתפרס קצת אוויר, בהסתר מטיני סקרנים. עיצוב החתנות יצטרך, כמוכן, לעבור שינויים בהתאם..."